

STATISTIKAS SAGATAVOŠANAS PAMATPRINCIPI

1. LATVIJAS MAKSĀJUMU BILANCE

1.1. Ievads

Maksājumu bilance ir statistikas pārskats, kas atspoguļo Latvijas rezidentu saimnieciskos darījumus ar pārējām valstīm (nerezidentiem). Par rezidentiem tiek uzskatītas visas institūcijas, t.sk. ārvalstu, kas reģistrētas un darbojas Latvijas teritorijā, un privātpersonas, kuru mājsaimniecības atrodas Latvijā un kuras neizbrauc ārpus Latvijas uz laiku, kas pārsniedz 1 gadu (izņēmums – studenti). Par rezidentiem uzskatāmas arī Latvijas valsts diplomātiskās, konsulārās un citas oficiālās pārstāvniecības ārvalstīs. Savukārt nerezidenti ir visas institūcijas, kas reģistrētas ārvalstīs, un privātpersonas, kuru mājsaimniecības atrodas ārpus Latvijas vai kuras ieradušās Latvijā uz laiku, kas īsāks par 1 gadu (izņēmums – studenti). Par nerezidentiem uzskatāmas arī ārvalstu diplomātiskās, konsulārās, starptautisko institūciju un citas oficiālās pārstāvniecības Latvijā.

Maksājumu bilancē tiek atspoguļoti darījumi, kuri saistīti ar precēm, pakalpojumiem, ienākumiem un pārvedumiem, un tie neto darījumi, kuri rada finanšu prasības ("Aktīvi") vai finanšu saistības ("Pasīvi") pret pārējām valstīm. Tā ietver tekošo kontu, kapitāla kontu, finanšu kontu un novirzi.

Saimnieciskie darījumi ar ārvalstīm maksājumu bilancē jāuzskaita, veicot ierakstu maksājumu bilances posteņu kredīta un debeta pusē:

- vienlaikus tekošā konta un finanšu konta ietvaros – piemēram, finanšu prasību samazinājuma vai finanšu saistību pieauguma rezultātā Latvijā ieplūdušie naudas līdzekļi tiek izlietoti preču vai pakalpojumu importam (kredīta ieraksts finanšu konta attiecīgajā postenī un debeta ieraksts tekošā konta attiecīgajā postenī);
- tikai finanšu konta ietvaros – piemēram, finanšu prasību samazinājuma vai finanšu saistību pieauguma rezultātā Latvijā ieplūdušie naudas līdzekļi tiek izvietoti ārvalstu aktīvos vai izmantoti ārvalstu saistību samazināšanai (kredīta un debeta ieraksts attiecīgajos finanšu konta posteņos). Ja Latvijā ieplūdušie naudas līdzekļi ārvalstu valūtā tiek konvertēti eiro iekšējo darījumu finansēšanai, veidojas rezerves aktīvu pieaugums.

Statistisko informāciju maksājumu bilances vajadzībām vāc saskaņā ar Valsts statistikas likumu, kas paredz, ka viena no institūcijām, kuras Latvijas Republikā organizē un veic valsts statistikas darbu, ir Latvijas Banka. Likumā "Par Latvijas Banku" noteikts, ka Latvijas Banka vāc, glabā un apstrādā statistiskos datus, kā arī izstrādā, apkopo, analizē un izplata statistisko informāciju, lai nodrošinātu Latvijas Bankas uzdevumu izpildi, t.sk. atbalstītu Eiropas Centrālās bankas darbību Eiropas Centrālo banku sistēmas uzdevumu izpildei nepieciešamās statistiskās informācijas apkopošanā atbilstoši Eiropas Savienības, t.sk. Eiropas Centrālās bankas, tiesību aktu prasībām.

1.2. Maksājumu bilances informācijas avoti

Latvijas Banka gan pati vāc maksājumu bilances sagatavošanai nepieciešamos statistiskos datus, gan izmanto citu institūciju savāktu informāciju. Maksājumu bilances informācijas avoti ir šādi.

Tekošais konts

Preces

- Ārējās tirdzniecības statistika (CSP)
- Pārskats par transporta un starpniecības pakalpojumiem (Latvijas Banka)
- Nebanku ārējo maksājumu dati (Latvijas Banka)
- Pārskats par zivsaimniecību (CSP)
- Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķins (Latvijas Banka)

Pakalpojumi

- Ārējās tirdzniecības statistika (CSP)
- Pārskats par transporta un starpniecības pakalpojumiem (Latvijas Banka)
- Nebanku ārējo maksājumu dati (Latvijas Banka)
- Pārskats par pakalpojumiem (Latvijas Banka)
- Pārskats par izlidojušo pasažieru skaitu (VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"")
- Latvijas Republikas robežu šķērsojušo personu skaits Krievijas, Baltkrievijas, dzelzceļa, jūras un lidostas robežkontroles punktos (CSP)
- Latvijas Republikas robežu šķērsojušo personu apsekojuma statistika (CSP)
- Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķins (Latvijas Banka)
- Pārskats par ārējiem aktīviem un pasīviem (Latvijas Banka)
- Valdības ārējais parāds (VK)
- Pārskats par valdības kontu atlikumiem ārvalstīs (VK)
- MFI (izņemot centrālo banku) statistika (Latvijas Banka)
- Pārskats par tiešās apdrošināšanas un pārapirošināšanas prēmijām un atlīdzībām (FKTK)
- Pārskats par Latvijas Republikas vēstniecību, pārstāvniecību un konsulātu ieņēmumiem un izdevumiem (ĀM)
- Pārskats par ārvalstu vēstniecībām, pārstāvniecībām un konsulātiem atmaksāto pievienotās vērtības nodokli (VID)

Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķins (Latvijas Banka)
Iemaksas ES budžetā (FM)

Sākotnējie ienākumi

Pārskats par jūrnieku noslēgtajiem līgumiem darbam ārvalstīs (Latvijas Banka)
Darba statistika (CSP)
Pārskats par Latvijas Republikas vēstniecību, pārstāvniecību un konsulātu ieņēmumiem un izdevumiem (ĀM)
Pārskats par ārvalstu vēstniecību, pārstāvniecību un konsulātu samaksātajām sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām (VID)
MFI (izņemot centrālo banku) statistika (Latvijas Banka)
Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķins (Latvijas Banka)
Pārskats par ārējiem aktīviem un pasīviem (Latvijas Banka)
Valdības ārējais parāds (VK)
Nebanku ārējo maksājumu dati (Latvijas Banka)
Pārskats par valdības kontu atlikumiem ārvalstīs (VK)
Vērtspapīru turētāju dati (Latvijas Banka)
Saņemtie ES fondu līdzekļi (VK)
Iemaksas ES budžetā (FM)

Otrreizējie ienākumi

Nebanku ārējo maksājumu dati (Latvijas Banka)
Saņemtie ES fondu līdzekļi (VK)
Iemaksas ES budžetā (FM)
MFI (izņemot centrālo banku) statistika (Latvijas Banka)
Valsts budžeta ieņēmumi un izdevumi (VK)
Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķins (Latvijas Banka)
Darba statistika (CSP)
Pārskats par Latvijas Republikas vēstniecību, pārstāvniecību un konsulātu ieņēmumiem un izdevumiem (ĀM)
Izmaksātās pensijas (VSAA)
Pārskats par tiešās apdrošināšanas un pārapirošināšanas prēmijām un atlīdzībām (FKTK)
Pārskats par ārvalstu vēstniecībām, pārstāvniecībām un konsulātiem atmaksāto pievienotās vērtības nodokli (VID)

Kapitāla kots

Saņemtie ES fondu līdzekļi (VK)
Nebanku ārējo maksājumu dati (Latvijas Banka)

Finanšu kots

Tiešās investīcijas

Pārskats par ārējiem aktīviem un pasīviem (Latvijas Banka)
MFI (izņemot centrālo banku) statistika (Latvijas Banka)
Vērtspapīru turētāju dati (Latvijas Banka)
Nebanku ārējo maksājumu dati (Latvijas Banka)
Biržā kotēto uzņēmumu akciju cenas (*NASDAQ OMX Riga*)
UR dati (SIA "LURSOFT")

Portfeļieguldījumi

MFI (izņemot centrālo banku) statistika (Latvijas Banka)
Latvijas Bankas bilance (Latvijas Banka)
Biržā kotēto uzņēmumu akciju cenas (*NASDAQ OMX Riga*)
Vērtspapīru turētāju dati (Latvijas Banka)
Pārskats par apdrošināšanas sabiedrību aktīviem un pasīviem (FKTK)

Atvasinātie finanšu instrumenti

Latvijas Bankas bilance (Latvijas Banka)
Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķins (Latvijas Banka)
MFI (izņemot centrālo banku) statistika (Latvijas Banka)
Pārskats par atvasinātajiem finanšu instrumentiem (VK)
Nebanku ārējo maksājumu dati (Latvijas Banka)

Citi ieguldījumi

Pārskats par ārējiem aktīviem un pasīviem (Latvijas Banka)
MFI (izņemot centrālo banku) statistika (Latvijas Banka)
Latvijas Bankas bilance (Latvijas Banka)
Valdības ārējais parāds (VK)
Pārskats par valdības kontu atlikumiem ārvalstīs (VK)

Pārskats par apdrošināšanas sabiedrību, privāto pensiju fondu, privāto pensiju fondu pārvaldīto pensiju plānu, valsts fondēto pensiju shēmu līdzekļu un investīciju fondu aktīviem un pasīviem (FKTK)
Pārskats par tiešās apdrošināšanas un pārapirošināšanas tehniskajām rezervēm (FKTK)

Rezerves aktīvi

Latvijas Bankas bilance (Latvijas Banka)

1.3. Tekošais konts

Tekošais konts rāda noteiktā periodā veikto preču un pakalpojumu eksportu un importu, sākotnējos ienākumus un izdevumus (darba samaksu, dividendes, procentus) un otrreizējos ienākumus (ES fondu līdzekļus, iemaksas ES budžetā, privātpersonu naudas pārvedumus, pensijas, dāvinājumus, nodokļus u.c.), kas nav paredzēti ieguldījumiem.

Preču un pakalpojumu eksporta un citu tekošajā kontā atspoguļoto darījumu rezultātā no nerezidentiem saņemamie naudas līdzekļi tiek parādīti kredītā ar "+" zīmi, savukārt preču un pakalpojumu importa un citu tekošajā kontā atspoguļoto darījumu rezultātā nerezidentiem maksājami naudas līdzekļi tiek parādīti debetā ar "-" zīmi (sk. 1.3.1. att.).

Postenis	Darījuma zīme	Skaidrojums
Kredīts	+	Darījumu rezultātā no nerezidentiem saņemamie naudas līdzekļi (t.sk. par preču un pakalpojumu eksportu)
Debets	-	Darījumu rezultātā nerezidentiem maksājami naudas līdzekļi (t.sk. par preču un pakalpojumu importu)

1.3.1. attēls. Tekošā konta zīmju skaidrojums

1.3.1. Preces

Postenī "Preces", kas atspoguļo noteiktā periodā veikto preču eksportu (izvedumu) un preču importu (ievedumu), ietver vispārējās nozīmes preces un preču neto eksportu tirdzniecības starpniecības darījumos.

1.3.1.1. Vispārējās nozīmes preces

Informāciju par vispārējās nozīmes precēm gūst no CSP apkopotās ārējās tirdzniecības statistikas datiem. Tie ietver *Intrastat* pārskatu datus par preču tirdzniecības darījumiem ar ES valstīm un muitas kravu deklarāciju datus par preču tirdzniecības darījumiem ar ārpus ES esošajām valstīm (*Extrastat* dati). Ārējās tirdzniecības statistikas dati Latvijā tiek sagatavoti, izmantojot speciālās tirdzniecības sistēmas shēmu (preču eksportā neiekļauj preču izvedumu no muitas noliktavām uz ārvalstīm, un preču importā neiekļauj preču ievadumu muitas noliktavās no ārvalstīm).

Ārējās tirdzniecības statistikas dati tiek koriģēti atbilstoši maksājumu bilances sagatavošanas metodoloģiskajām prasībām:

- preču importa vērtība no CIF cenām tiek koriģēta uz FOB cenām, t.i., no preces vērtības tiek atskaitīta vedmaksa un apdrošināšanas izdevumi (*Intrastat* datos individuāli katrai preces nosūtītājvalstij, savukārt *Extrastat* datos individuāli katram transporta veidam un preces izcelsmes valstij rezidentu un nerezidentu pārvadātāju daļījumā);
- papildus tiek iekļauta informācija no Latvijas Bankas apkopotajiem transporta un starpniecības pakalpojumu pārskatiem par nerezidentu transporta organizāciju savam patēriņam Latvijā iegādātajām precēm (eksports) un rezidentu transporta organizāciju savam patēriņam ārvalstīs iegādātajām precēm (imports);
- papildus tiek iekļauta CSP apkopotā informācija par eksporta darījumiem no Latvijas zvejas kuģiem, kas zvejo eksteritoriālajos ūdeņos;
- papildus tiek iekļauta informācija no Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķina par banknošu drukāšanas un monētu kalšanas izdevumiem;
- tiek izņemta informācija par preču izvešanu no Latvijas uz apstrādi, ja preces pēc apstrādes tiek nosūtītas atpakaļ uz Latviju, kā arī par preču ieviešanu uz apstrādi Latvijā, ja tās pēc apstrādes tiek nosūtītas atpakaļ uz to pašu valsti, no kuras tika ievestas uz apstrādi Latvijā. Šo no vispārējās nozīmes precēm izņemto darījumu neto vērtība tiek atspoguļota maksājumu bilances pakalpojumu sadaļā.

Dati tiek apkopoti atbilstoši t.s. nacionālajam principam: datos atšķirtībā no t.s. Kopienas principa neietilpst informācija par preču eksportu, ko caur Latviju kāda ES valsts realizē uz kādu trešo valsti (kura nav ES valsts), un informācija par preču importu, ko caur Latviju kāda ES valsts realizē no kādas trešās valsts (kura nav ES valsts). Tāpat neiekļauj arī datus par preču izvedumu uz kādu ES valsti, kura caur Latviju tās importē no kādas trešās valsts, un datus par preču ievadumu no kādas ES valsts, kura caur Latviju tās eksportē uz kādu trešo valsti, lai gan muitas kravas deklarācijas tiek aizpildītas Latvijā.

1.3.1.2. Preču neto eksports tirdzniecības starpniecības darījumos

Šeit tiek atspoguļots tirdzniecības starpniecības neto eksports, t.i., preču iegāde un pārdošana ārvalstīs, tās neievadot Latvijā. Informāciju par preču neto eksportu tirdzniecības starpniecības darījumos gūst no nebanku ārējo maksājumu datiem.

1.3.2. Pakalpojumi

1.3.2.1. Preces apstrādes pakalpojumi

Preces apstrādes pakalpojumi, apstrādājot citiem piederošus izejmateriālus, ietver apstrādi, montāžu, marķēšanu, saiņošanu utt., ko veic vienas valsts rezidenti, kam attiecīgās preces nepieder. Šeit tiek iekļauti tikai tie pakalpojumi, kurus izpildot, ievestās preces pēc apstrādes tiks izvestas atpakaļ uz to pašu valsti, no kuras tika ievestas uz apstrādi, norādot tikai sniegtā pakalpojuma vērtību.

Informāciju par preces apstrādes pakalpojumiem gūst no CSP apkopotās ārējās tirdzniecības statistikas datiem.

1.3.2.2. Remonta pakalpojumi

Remonta pakalpojumi ietver visas vienas valsts rezidenta veikto nerezidentu īpašumā esošo kuģu, lidmašīnu un citu pamatlīdzekļu remontdarbu izmaksas, kas palielina pamatlīdzekļu vērtību.

Informāciju par remonta pakalpojumiem gūst no Latvijas Bankas apkopotajiem pārskatiem par transporta un starpniecības pakalpojumiem un nebanku ārējo maksājumu datiem.

1.3.2.3. Transporta pakalpojumi

Transporta pakalpojumi ir vienas valsts rezidentu sniegtie transporta pakalpojumi nerezidentiem. Tie ietver pasažieru pārvadājumus, kravu pārvadājumus, transportlīdzekļu nomu (kopā ar apkalpi) un citus atbalsta pakalpojumus un transporta papildpakalpojumus.

Transporta pakalpojumus atspoguļo maksājumu bilances apakšpostējos "Jūras transports", "Gaisa transports", "Dzelzceļa transports", "Autotransports" un "Citi transporta pakalpojumi, pasta un kurjeru pakalpojumi".

Informāciju par transporta pakalpojumiem gūst no Latvijas Bankas apkopotajiem pārskatiem par transporta un starpniecības pakalpojumiem un pārskatiem par pakalpojumiem, kā arī nebanku ārējo maksājumu datiem. Izmanto arī CSP apkopotos ārējās tirdzniecības statistikas datus un, lietojot 1.3.1.1. apakšpunktā minēto aprēķina metodoloģiju, iegūst starpību starp preču importu CIF un FOB cenās. No šīs starpības nodalīto nerezidentu veikto pārvadājumu daļu uzrāda maksājumu bilances postenī "Transporta pakalpojumi" atbilstoši transporta veidam. Datus par pasažieru pārvadājumiem ar gaisa transportu gūst, aprēķinot izmantojot VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"" sniegto informāciju par aizlidojušo pasažieru skaitu aviokompāniju dalījumā, CSP datus par Latvijas Republikas robežu ar gaisa transportu šķērsojušo rezidentu un nerezidentu skaitu mēnesī un datus par katras aviokompānijas aviobiļešu vidējo cenu.

1.3.2.4. Braucieni

Postenī "Braucieni" ietver visas nerezidentu ceļotāju iegādātās preces un saņemtos pakalpojumus Latvijā un visus pirkumus (izmaksas), ko rezidenti ceļotāji veikuši ārvalstīs brauciena laikā. Šajā postenī neietver pasažieru starptautiskos pārvadājumus. Par ceļotāju uzskata personu, kas ieradies nerezidences valstī personiskā vai darījumu braucienā un uzturas šajā valstī ne ilgāk par 1 gadu. Izņēmums ir studenti, praktikanti un medicīnas iestāžu pacienti, kas tiek uzskatīti par ceļotājiem neatkarīgi no uzturēšanās laika nerezidences valstī.

Informācijai par braucieniem izmanto CSP apkopotos Latvijas Republikas robežu šķērsojušo personu apsekojuma statistikas datus. VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"" veic nepārtrauktu ceļotāju izlases aptauju, pārējos robežkontroles punktos ceļotājus aptaujā četras reizes gadā, gūstot informāciju par nerezidentu izdevumiem Latvijā un par Latvijas rezidentu izdevumiem ārvalstīs. Ar matemātisko metožu palīdzību nosaka vienas personas vidējos izdevumus un, šos datus vispārinot, aprēķina kopējos ceļotāju izdevumus. Aprēķinos izmanto Latvijas Republikas Valsts robežsardzes reģistrēto valsts robežu šķērsojušo personu skaitu Krievijas, Baltkrievijas, dzelzceļa, jūras un lidostas robežkontroles punktos.

Novērtējumu veidošanai par ārvalstu studentu izdevumiem Latvijā izmanto CSP apkopotos datus par ārvalstu studentu skaitu un augstskolu ieņēmumiem no šo studentu studiju maksas valstu dalījumā.

Novērtējumu veidošanai par ārvalstīs studējošo Latvijas rezidentu izdevumiem izmanto UNESCO datus par ārvalstīs studējošo Latvijas rezidentu skaitu un aplēses par vidējiem viena studējošā izdevumiem valstu dalījumā.

1.3.2.5. Finanšu pakalpojumi

Finanšu pakalpojumi ietver "Finanšu pakalpojumus, par kuriem maksā tieši" un "Netieši novērtētos finanšu starpniecības pakalpojumus".

"Finanšu pakalpojumus, par kuriem maksā tieši" uzrāda komisijas maksu par kredītiem, finanšu nomu (finanšu līzingu), faktūrkreditēšanu, finanšu aktīvu pārvaldīšanu, konsultēšanu finanšu jautājumos, valūtas maiņas darījumiem, brokeru pakalpojumiem, vērtspapīru emisiju, pirkšanu un pārdošanu, atvasināto finanšu instrumentu darījumu organizēšanu.

Informāciju par šiem pakalpojumiem sniedz Latvijas Bankas apkopotie pārskati par pakalpojumiem un nebanku ārējo maksājumu dati, kā arī Latvijas Bankas apkopotie MFI (izņemot centrālo banku) statistikas dati un Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķins.

Aizdevumu un noguldījumu aprēķinātie procenti ietver gan ienākumu, gan arī maksas par pakalpojumu daļu. Aizdevēji un noguldījumu pieņēmēji saviem noguldītājiem nosaka procentu likmes, kas ir zemākas par likmēm, ko tie prasa aizņēmējiem.

No tā izrietošo procentu likmju starpību, ko finanšu sabiedrības izmanto savu izdevumu segšanai un peļņas gūšanai, uzrāda postenī "Netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi".

Netieši novērtētie finanšu pakalpojumi tiek aprēķināti, izmantojot Latvijas Bankas apkopotos pārskatus par ārējiem aktīviem un pasīviem un MFI (izņemot centrālo banku) statistikas datus, kā arī VK informāciju par valdības ārējo parādu un pārskatu par valdības kontu atlikumiem ārvalstīs.

Netieši novērtēto finanšu starpniecības pakalpojumu eksports ietver Latvijas kredītiestāžu aprēķināto procentu starpību:

- starp reāli aprēķinātajiem procentiem par izsniegtajiem aizdevumiem ārvalstu nefinanšu sektoram un šo aizdevumu aprēķinātajiem procentiem (saskaņā ar vidējo procentu likmi starp Latvijas un ārvalstu kredītiestādēm);
- starp no ārvalstu nefinanšu sektora piesaistīto noguldījumu aprēķinātajiem procentiem (saskaņā ar vidējo procentu likmi starp Latvijas un ārvalstu kredītiestādēm) un atbilstošajiem reāli aprēķinātajiem procentiem par piesaistītajiem ārvalstu nefinanšu sektora noguldījumiem.

Netieši novērtēto finanšu starpniecības pakalpojumu imports ietver Latvijas nefinanšu sektora aprēķināto procentu starpību:

- starp reāli aprēķinātajiem procentiem par saņemtajiem aizņēmumiem no ārvalstu kredītiestādēm un šo aizņēmumu aprēķinātajiem procentiem (saskaņā ar vidējo procentu likmi starp Latvijas un ārvalstu kredītiestādēm);
- starp ārvalstu kredītiestādēs izvietoto noguldījumu aprēķinātajiem procentiem (saskaņā ar vidējo procentu likmi starp Latvijas un ārvalstu kredītiestādēm) un atbilstošajiem reāli aprēķinātajiem procentiem par ārvalstu kredītiestādēs izvietotajiem noguldījumiem.

1.3.2.6. Pārējie pakalpojumi

Pārējie pakalpojumi ietver būvniecības, apdrošināšanas un pensiju pakalpojumus, citur neiekļautu maksu par intelektuālā īpašuma izmantošanu, telesakaru pakalpojumus, datorpakalpojumus un informācijas pakalpojumus, citus saimnieciskās darbības pakalpojumus, individuālos, kultūras un atpūtas pakalpojumus un citur neiekļautās valdības preces un pakalpojumus.

Informāciju par šiem pakalpojumiem sniedz galvenokārt Latvijas Bankas apkopotie pārskati par pakalpojumiem un nebanku ārējo maksājumu dati. Izmanto arī Latvijas Bankas apkopotos MFI (izņemot centrālo banku) statistikas datus, Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķinu, ĀM pārskatu par Latvijas Republikas vēstniecību, pārstāvniecību un konsulātu ieņēmumiem un izdevumiem, FKTK pārskatu par tiešās apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas prēmijām un atlīdzībām, kā arī FM datus par iemaksām ES budžetā. Datus par ārvalstu vēstniecību, pārstāvniecību un konsulātu izdevumiem Latvijā gūst, aprēķinos izmantojot VID sniegto informāciju par ārvalstu vēstniecībām, pārstāvniecībām un konsulātiem atmaksāto pievienotās vērtības nodokli.

1.3.3. Sākotnējie ienākumi

1.3.3.1. Atlīdzība nodarbinātajiem

Šajā postenī ietver nerezidentu saņemto darba samaksu Latvijā un Latvijas rezidentu nopelnīto darba samaksu ārvalstīs. Tajā iekļauj arī darba devēju par labu nodarbinātajiem veiktās iemaksas sociālās apdrošināšanas fondos un pensiju fondos.

Kreditierakstu informācijas avoti ir Latvijas Bankas apkopoto pārskatu par jūrnieku noslēgtajiem līgumiem darbam ārvalstīs kopsavilkums. Datus par ārvalstu vēstniecībās, pārstāvniecībās un konsulātos Latvijā nodarbināto rezidentu darba samaksu gūst, aprēķinos izmantojot VID apkopoto informāciju par to veiktajām sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām. Latvijas rezidentu gūto darba samaksu ārvalstīs novērtē Latvijas Banka, aprēķiniem izmantojot arī ārvalstu vēstniecību datus par Latvijas rezidentiem izsniegtajām darba atļaujām darbam ārvalstīs.

Debeterakstiem tiek izmantoti CSP apkopotie darba statistikas dati un ĀM dati par Latvijas Republikas vēstniecību, pārstāvniecību un konsulātu ieņēmumiem un izdevumiem.

1.3.3.2. Ieguldījumu ienākumi

Ieguldījumu ienākumi ir rezidentu gūtie ārvalstu finanšu aktīvu turēšanas ienākumi un maksājumi par ārvalstu finanšu saistībām. Kapitāla vērtības pieaugumu vai zudumus, kas rodas, turot finanšu aktīvus vai finanšu saistības, neuzskata par ieguldījumu ienākumiem. Tā ir daļa no aktīvu vai saistību atlikumu vērtības, un to uzrāda kā cenu pārmaiņas starptautisko investīciju bilancē.

Ieguldījumu ienākumi atspoguļo tiešo investīciju, portfeliegunājumu, citu ieguldījumu un rezerves aktīvu ienākumus.

Tiešo investīciju ienākumi ietver ienākumus par kapitāla vērtspapīriem (dividendes un reinvestētā peļņa) un maksu par parāda instrumentiem (procentus). Dividendes ir kapitāla vērtspapīru emitenta izmaksas no peļņas šo vērtspapīru turētājiem.

Reinvestētā peļņa ir uzņēmuma peļņas vai zaudējumu daļa, kas atbilstoši līdzdalības daļai pieder tiešajam investoram un paliek tiešo investīciju uzņēmuma rīcībā. Ārvalstu tiešo investīciju reinvestēto peļņu vai zaudējumus maksājumu bilancē atspoguļo šādi.

– Tiešo investīciju uzņēmuma peļņas daļa, kas pienākas tiešajam investoram, vienlaikus tiek atspoguļota kā tiešo investīciju ienākumu aizplūde tekošā konta postenī D12380 (peļņas izmaksa tiešajam investoram) un ārvalstu tiešo investīciju ieplūde

finanšu konta postenī N30800 (peļņas reinvestēšana). Ja tiek veikta dividenžu izmaksa, tā tiek atspoguļota kā tiešo investīciju ienākumu aizplūde tekošā konta postenī D12280, vienlaikus par izmaksāto dividenžu summu samazinot reinvestēto peļņu tekošā konta postenī D12380 un finanšu konta postenī N30800.

– Tiešo investīciju uzņēmuma zaudējumu daļa, kas pienākas tiešajam investoram, vienlaikus tiek atspoguļota kā tiešo investīciju ienākumu ieplūde tekošā konta postenī D12380 (tiešā investora iemaksa zaudējumu segšanai) un ārvalstu tiešo investīciju aizplūde finanšu konta postenī N30800 (šo aizplūdi ārvalstu investori parasti kompensē ar papildu kapitāla ieplūdi pašu kapitālā, kuru atspoguļo finanšu konta postenī N30680, vai parāda instrumentu veidā, kuru atspoguļo finanšu konta postenī N31020).

Maksa par parāda instrumentiem ir ienākumi, ko samaksā parāda vērtspapīru vai līdzīgu finanšu aktīvu (aizdevumi, tirdzniecības kredīti un noguldījumi) turētājiem.

Tiešo investīciju ienākumu atspoguļošanas laiks ir atkarīgs no ienākuma veida. Dividendes uzrāda tajā periodā, kurā tās aprēķina, t.i., kad tās kļūst pieejamas investoram. Reinvestēto peļņu uzrāda tajā periodā, kurā tā iegūta. Maksu par parāda instrumentiem (procentus) atspoguļo, izmantojot uzkrāšanas principu.

Tiešo investīciju ienākumu datu avoti ir Latvijas Bankas apkopotie pārskati par ārējiem aktīviem un pasīviem, vērtspapīru turētāju dati un MFI (izņemot centrālo banku) statistika.

Portfeļieguldījumu ienākumus, tāpat kā tiešo investīciju ienākumus, maksājumu bilancē uzrāda ieguldījumu instrumentu daļījumā (ienākumi par līdzdalību apstiprinātiem vērtspapīriem un ieguldījumu fondu daļām (dividendes) un ienākumi par parāda vērtspapīriem). Portfeļieguldījumu ienākumu datu avoti ir Latvijas Bankas apkopotie vērtspapīru turētāju dati, pārskati par ārējiem aktīviem un pasīviem un Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķins.

Citi ieguldījumu ienākumi ir ienākumi no ieguldījumiem, kas neattiecas uz tiešo investīciju un portfeļieguldījumu ienākumiem. Tie ietver dividenžu, procentu un ieguldījumu ienākumus, kas saistīti ar polišu turētājiem apdrošināšanā, pensiju shēmās un standartizētajās garantiju shēmās.

Citu ieguldījumu ienākumu datu avoti ir Latvijas Bankas apkopotie pārskati par ārējiem aktīviem un pasīviem, nebanku ārējo maksājumu dati, MFI (izņemot centrālo banku) statistika, Latvijas Bankas peļņas un zaudējumu aprēķins un VK apkopotā informācija par valdības ārējo parādu, FKTK pārskats par apdrošināšanas sabiedrību, privāto pensiju fondu, privāto pensiju fondu pārvaldīto pensiju plānu, valsts fondēto pensiju shēmu līdzekļu un investīciju fondu aktīviem un pasīviem un pārskats par tiešās apdrošināšanas un pārpadrošināšanas tehniskajām rezervēm.

1.3.3.3. Citi sākotnējie ienākumi

Citi sākotnējie ienākumi ietver ražošanas un importa nodokļus, subsīdijas un renti.

Subsīdiju datu avoti ir VK sniegtā informācija par saņemtajiem Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (subsīdijas zemniekiem) līdzekļiem. Ražošanas un importa nodokļu datu avots ir FM sniegtā informācija par tradicionāliem pašu resursiem (muitas nodevas). Tradicionālie pašu resursi pilnā apjomā tiek uzrādīti citos sākotnējos ienākumos, bet, tā kā valstīm ES budžetā jāiemaksā 75% no faktiski iekasētā tradicionālo pašu resursu apjoma, 25% no kopsummas tiek uzrādīti citur neiekļauto valdības preču un pakalpojumu kredītā kā no ES saņemtā kompensācija par tradicionālo pašu resursu iekasēšanu.

1.3.4. Otrreizējie ienākumi

Kā otrreizējos ienākumus atspoguļo darījumus, kuros rezidents bez atlīdzības piešķir nerezidentam vai saņem no tā preces, pakalpojumus, finanšu aktīvus vai nefinanšu aktīvus, kas nav paredzēti ieguldījumiem. Otrreizējie ienākumi ietver ienākuma, īpašuma u.c. nodokļus, sociālās iemaksas, sociālos pabalstus, neto nedzīvības apdrošināšanas prēmijas, nedzīvības apdrošināšanas atlīdzības, valdības naudas pārvedumus starptautiskās sadarbības ietvaros, pievienotās vērtības nodokļa un bruto nacionālā ienākuma pašu resursus, kā arī dažādus citus pārvedumus, t.sk. pārvedumus starp rezidentu un nerezidentu mājsaimniecībām.

Otrreizējo ienākumu datu avoti ir VK sniegtā informācija par saņemtajiem ES fondu līdzekļiem (piemēram, Eiropas Sociālais fonds un Eiropas Zivsaimniecības fonds), FM sniegtā informācija par iemaksām ES budžetā (pievienotās vērtības nodokļa pašu resursi, Lielbritānijas korekcija, kā arī nacionālā bruto ienākuma pašu resursi). Datus par finanšu iestāžu, nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību otrreizējiem ienākumiem sniedz Latvijas Bankas apkopotie nebanku ārējo maksājumu dati (tiek ietverta arī informācija par privātpersonu visu veidu ārējiem maksājumiem, kas veikti, izmantojot kredītiestāžu pakalpojumus). Tiek izmantota arī FKTK pārskata par tiešās apdrošināšanas un pārpadrošināšanas prēmijām un atlīdzībām informācija, VSAA apkopotā informācija par rezidentu no ārvalstīm saņemtajām pensijām un nerezidentiem izmaksātajām pensijām u.c.

1.4. Kapitāla konts

Kapitāla kontā iekļauti divi posteņi – "Neproducēto nefinanšu aktīvu bruto iegāde/realizācija" un "Kapitāla pārvedumi".

Neproducētie nefinanšu aktīvi ietver darījumus, kas saistīti ar aktīviem, kurus lieto vai kuri nepieciešami preču ražošanā un pakalpojumu sniegšanā, bet paši netiek radīti, un darījumus, kas saistīti ar nemateriāliem aktīviem (patenti, autortiesības, preču zīmes, franšīzes u.c.). Darījumu rezultātā no nerezidentiem saņemamie naudas līdzekļi tiek parādīti kredītā ar "+" zīmi, savukārt darījumu rezultātā nerezidentiem maksājami naudas līdzekļi tiek parādīti debetā ar "-" zīmi (sk. 1.3.1. att. 1.3. apakšpunktā). Kapitāla pārvedumi ietver darījumus, kuros rezidents bez atlīdzības piešķir nerezidentam vai saņem no tā finanšu aktīvus vai nefinanšu aktīvus, kas paredzēti ieguldījumiem.

Kapitāla konta datu avoti ir VK sniegtā informācija par saņemtajiem ES fondu līdzekļiem un Latvijas Bankas apkopotie nebanku ārējo maksājumu dati. ES fondu līdzekļus galvenokārt veido Kohēzijas fonda un Eiropas Reģionālās attīstības fonda pārvedumi. Tiek iekļauti arī citu ES programmu un iniciatīvu ietvaros saņemtie līdzekļi.

1.5. Finanšu konts

Finanšu kontā ietver darījumus ar finanšu aktīviem un finanšu pasīviem starp rezidentiem un nerezidentiem. Finanšu konta sniegtā informācija ļauj spriest par finanšu resursu pietiekamību tekošajā kontā uzrādīto darījumu finansēšanai.

Finanšu kontā ierakstus atspoguļo kā neto pārmaiņas, t.i., kā starpību starp kredīta un debeta grāmatojumiem (ar "+" zīmi tiek uzrādīta resursu ieplūde valstī, kas norāda uz aktīvu samazinājumu vai pasīvu palielināšanos, un ar "-" zīmi – resursu aizplūde no valsts, kas norāda uz aktīvu palielināšanos vai pasīvu samazināšanos; sk. 1.5.1. att.).

Neto darījuma zīme	Skaidrojums
-	Aktīvu (t.sk. tiešo investīciju ārvalstīs) pieaugums Pasīvu (t.sk. tiešo investīciju Latvijā) samazinājums
+	Aktīvu (t.sk. tiešo investīciju ārvalstīs) samazinājums Pasīvu (t.sk. tiešo investīciju Latvijā) pieaugums

1.5.1. attēls. Finanšu konta zīmju skaidrojums

Finanšu konts ietver piecas lielas finanšu resursu grupas – tiešās investīcijas, portfeļieguldījumus, atvasinātos finanšu instrumentus, citus ieguldījumus un rezerves aktīvus.

1.5.1. Tiešās investīcijas

Tiešās investīcijas ir investīcijas, ko ārvalstu investors (tiešais investors), tiešā vai netiešā (izmantojot meitas sabiedrības vai asociētos uzņēmumus) veidā, veic, lai iegūtu būtisku līdzdalību (īpašumtiesības, kas atbilst vismaz 10% no parastajām akcijām vai balsstiesībām) kādā Latvijas komercsabiedrībā (tiešo investīciju uzņēmums; "Tiešās investīcijas Latvijā"), vai Latvijas investors veic kādā ārvalstu uzņēmumā ("Tiešās investīcijas ārvalstīs"). Tās ietver tiešās investīcijas pašu kapitāla, reinvestētās peļņas un parāda instrumentu veidā. Tiešajām investīcijām raksturīgas ilgtermiņa attiecības starp tiešo investoriem un tiešo investīciju uzņēmumu. Tiešais investors var būt gan fiziskā, gan juridiskā persona.

Pašu kapitāls ietver tiešo investīciju uzņēmumu kotētās un nekotētās akcijas, kā arī citus kapitāla vērtspapirus. Šajā postenī uzrāda vēsturisko investīciju pārpirkšanu un jaunus ieguldījumus tiešo investīciju uzņēmumā. Šajā postenī uzrāda arī ieguldījumus nekustamajos īpašumos.

Reinvestētā peļņa ir uzņēmuma peļņas vai zaudējumu daļa, kas atbilstoši līdzdalības daļai pieder tiešajam investoram un paliek tiešo investīciju uzņēmuma rīcībā (sk. 1.3.3.2. apakšpunktā minēto metodoloģiju).

Parāda instrumenti ietver tiešo investoriem un tiešo investīciju uzņēmumu savstarpējos tirdzniecības kredītus, aizņēmumus un aizdevumus, tiešo investoriem un tiešo investīciju uzņēmumu emitēto parāda vērtspapīru savstarpēju pirkšanu un pārdošanu un citus tiešo investoriem un tiešo investīciju uzņēmumu savstarpējos aktīvus un saistības. Parāda instrumentos ietver arī vienas valsts rezidentu savstarpējos aktīvus un saistības ar ārvalstu mūsu uzņēmumiem, t.i., nerezidentiem, kuri ietilpst vienā tiešo investīciju grupā. Māsu uzņēmumu aktīvus un saistības klasificē atkarībā no augstākā kontrolējošā mātes uzņēmuma. Ja Latvijas tiešo investīciju uzņēmuma augstākais kontrolējošais mātes uzņēmums ir nerezidents, visi savstarpējie aktīvi un saistības tiek uzrādīti kā tiešās investīcijas Latvijā. Savukārt, ja Latvijas tiešo investīciju uzņēmuma augstākais kontrolējošais mātes uzņēmums ir Latvijas rezidents, visi savstarpējie aktīvi un saistības tiek uzrādīti kā tiešās investīcijas ārvalstīs.

Informāciju par tiešajām investīcijām sniedz Latvijas Bankas apkopoto pārskatu par ārējiem aktīviem un pasīviem un vērtspapīru turētāju dati un MFI (izņemot centrālo banku) statistika. Tiek izmantoti arī Latvijas Bankas apkopotie nebanku ārējo maksājumu dati un SIA "LURSOFT" apkopotie UR dati.

Latvijā veiktās ārvalstu tiešās investīcijas pašu kapitālā tiek atspoguļotas pēc iespējas tuvāk tirgus cenām. Atšķirīgi tiek novērtēta biržā nekotētos, un biržā kotētos uzņēmumus veikto ieguldījumu vērtība. Biržā nekotētos uzņēmumus veikto ieguldījumu vērtību iegūst, izmantojot ECB rekomendēto pašu kapitāla metodi (pašu kapitāls bilances vērtībā). Pašu kapitāls (PK) ietver šādus posteņus: akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls), akciju emisijas uzcenojums, ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve, rezerves, iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa un pārskata gada nesadalītā peļņa. PK vērtību kā starpību starp aktīviem un saistībām par katru informācijas sniedzēju gūst no Latvijas Bankas apkopotajiem pārskatiem par ārējiem

aktīviem un pasīviem un MFI (izņemot centrālo banku) statistikas datiem. Vienas akcijas (daļas) vērtība tiek noteikta pēc kopējās PK bilances vērtības. PK pārmaiņas pārskata periodā katra ārvalstu investora līmenī tiek sadalītas darījuma pārmaiņās (D), vēsturisko investīciju cenu pārmaiņās (P) un citās pārmaiņās (C):

$\Delta PK = D + P + C$, kur

$$D = D_n \cdot P_b \quad P = K_s \cdot (P_b - P_s) \quad C = C_n \cdot P_b$$

kur:

D_n – ārvalstu investoram piederošā akciju (daļu) skaita pārmaiņas pamatkapitālā darījuma rezultātā;

C_n – ārvalstu investoram piederošo akciju (daļu) skaita pārmaiņas pamatkapitālā citu pārmaiņu rezultātā;

K_s – ārvalstu investoram piederošais akciju (daļu) skaits pamatkapitālā pārskata perioda sākumā;

P_b un P_s – vienas akcijas (daļas) cena (PK/kopējais pamatkapitāls) attiecīgi pārskata perioda beigās un sākumā.

Biržā kotētos uzņēmumos veikto ieguldījumu vērtību iegūst līdzīgi, vienīgi vienas akcijas cena pārskata perioda beigās un sākumā tiek iegūta, izmantojot *NASDAQ OMX Riga* datus.

Maksājumu bilancē tiek atspoguļotas tikai darījumu pārmaiņas (D), savukārt starptautisko investīciju bilancē ietver visu veidu pārmaiņu rezultātā (D, P un C) radītās pārmaiņas ieguldījumu atlikumos.

1.5.2. Portfeļieguldījumi

Portfeļieguldījumi ir ieguldījumi, kurus Latvijas rezidenti veic citu valstu rezidentu emitētajos vērtspapīros ("Aktīvi") un citu valstu rezidenti – Latvijas rezidentu emitētajos vērtspapīros ("Pasīvi").

Portfeļieguldījumu darījumā ieguldītāja mērķis ir ieguldījuma vērtības pieaugums vai iespēja saņemt dividendes vai procentu ienākumus no ieguldītajiem resursiem, nevis tieši ietekmēt komercsabiedrības pārvaldes institūcijas. Portfeļieguldījumu darījumi ietver gan īstermiņa, gan ilgtermiņa finanšu instrumentus.

Portfeļieguldījumu raksturīga iezīme ir finanšu instrumentu brīva tirgošana vērtspapīru tirgū. Maksājumu bilancē portfeļieguldījumus klasificē pēc finanšu instrumenta veida (līdzdalību apstiprinošie vērtspapīri un ieguldījumu fondu daļas un parāda vērtspapīri).

Portfeļieguldījumi līdzdalību apstiprinošos vērtspapīros (gan no jauna emitētos, gan otrreizējā tirgū apgrozībā esošos vērtspapīros) ietver akciju pirkšanu un pārdošanu, ja tās apstiprina nerezidenta līdzdalību rezidenta uzņēmuma vai rezidenta līdzdalību nerezidenta uzņēmuma pamatkapitālā mazāk nekā 10% apjomā. Izņēmums ir gadījumi, kad līdzdalība, kas mazāka par 10%, tiek iegūta tiešā investora uzņēmumā (atspoguļo pie tiešajām investīcijām). Ieguldījumi ieguldījumu fondu daļās neatkarīgi no līdzdalības daļas fondā tiek uzrādīti portfeļieguldījumos.

Portfeļieguldījumi parāda vērtspapīros ietver darījumus, kuru rezultātā vienas valsts rezidenti pērk nerezidenta emitētos un pārdod to valdījumā esošos nerezidenta emitētos parāda vērtspapīrus, ja šie darījumi netiek klasificēti kā tiešās investīcijas. Kā portfeļieguldījumus atspoguļo arī šo parāda vērtspapīru dzēšanu.

Ilgtermiņa parāda vērtspapīru emisijas brīdī noteiktais dzēšanas termiņš pārsniedz 1 gadu, savukārt īstermiņa parāda vērtspapīriem emisijas brīdī noteiktais dzēšanas termiņš ir līdz 1 gadam (ieskaitot).

Portfeļieguldījumu darījumus novērtē tirgus cenās, izmantojot ECB centralizētās vērtspapīru datubāzes informāciju par finanšu instrumentu cenām.

Katru portfeļieguldījumu veidu atspoguļo sektoru dalījumā (centrālā banka, MFI (izņemot centrālo banku), valdība un citi sektori). Centrālās bankas portfeļieguldījumu datu avots ir Latvijas Bankas bilancē. Informāciju par MFI (izņemot centrālo banku) un valdības sektora portfeļieguldījumiem sniedz Latvijas Bankas apkopotā MFI (izņemot centrālo banku) statistika un vērtspapīru turētāju dati. Informāciju par citu sektoru portfeļieguldījumiem gūst no Latvijas Bankas apkopotajiem vērtspapīru turētāju datiem un FKTK pārskata par apdrošināšanas sabiedrību aktīviem un pasīviem.

1.5.3. Atvasinātie finanšu instrumenti

Atvasinātie finanšu instrumenti ietver darījumus ar biržā tirgotajiem nākotnes līgumiem (*futures*), biržā netirgotajiem nākotnes līgumiem (*forwards*) un iespējas līgumiem (*options*), kuri noslēgti starp rezidentu un nerezidentu, un citiem līgumiem, kuri noslēgti uz kāda reāla vai nosacīta aktīva pamata un kuru vērtība atkarīga no procentu likmju, valūtas kursu, akciju cenu, akciju indeksu, preču cenu un citu līdzīgu faktoru pārmaiņām periodā no līguma noslēgšanas datuma līdz līguma izpildes datumam. Ieguldījumus atvasinātajos finanšu instrumentos maksājumu bilancē atspoguļo sektoru dalījumā (centrālā banka, MFI (izņemot centrālo banku), valdība un citi sektori).

Informāciju par ieguldījumiem atvasinātajos finanšu instrumentos gūst no Latvijas Bankas bilances un peļņas un zaudējumu aprēķina, MFI (izņemot centrālo banku) statistikas, VK pārskata par atvasinātajiem finanšu instrumentiem un Latvijas Bankas apkopotajiem nebanku ārējo maksājumu datiem.

1.5.4. Citi ieguldījumi

Citi ieguldījumi ir visi finanšu darījumi, kurus neietver tiešajās investīcijās, portfeļieguldījumos, atvasinātajos finanšu instrumentos un rezerves aktīvos. Citus ieguldījumus atspoguļo ieguldījuma veidu (cits kapitāls; nauda un noguldījumi; aizdevumi/aizņēmumi; apdrošināšana, pensiju shēmas un standartizētās garantiju shēmas; tirdzniecības kredīti un avansi; Speciālās aizņēmuma tiesības (SDR); citi aktīvi un citi pasīvi) un sektoru (centrālā banka; MFI (izņemot centrālo banku); valdība; citi sektori) dalījumā.

Cits kapitāls ietver darījumus ar līdzdalības kapitālu (kas nav vērtspapīru veidā), ja līdzdalība pamatkapitālā ir mazāka par 10%. Izņēmums ir gadījumi, kad līdzdalība, kas mazāka par 10%, tiek iegūta tiešā investora uzņēmumā (atspoguļo pie tiešajām investīcijām). Šie darījumi ietver ieguldījumus SIA pamatkapitālā, kā arī SIA pamatkapitāla daļu pārdošanu un pirkšanu. Šeit tiek iekļautas arī Latvijas iemaksas starptautisko organizāciju kapitālā (izņemot iemaksas SNB kapitālā, ko iekļauj portfeļieguldījumos).

Nauda un noguldījumi ietver rezidentu veikto noguldījumu apjoma palielinājumu un samazinājumu ārvalstu kredītiestādēs, ārvalstu valūtas pārmaiņas kasē un nerezidentu veikto noguldījumu apjoma palielinājumu un samazinājumu Latvijas MFI.

Kredītiestāžu visu veidu savstarpējie aizņēmumi, aizdevumi un noguldījumi tiek iekļauti postenī "Nauda un noguldījumi".

Aizdevumi/aizņēmumi ir darījumi, kuru rezultātā kreditors, vienojoties ar debitoru, nodod tam finanšu aktīvus un, ja pretī tiek saņemts parādu apstiprinošs dokuments, kuru nevar pārdot vai nodot tālāk.

Apdrošināšana, pensiju shēmas un standartizētās garantiju shēmas ietver apdrošināšanas sabiedrību tehniskās rezerves, pensiju fondu aktīvus, pensiju plānu līdzekļus un citas saistības, kas ir izveidojušās attiecībā pret apdrošināšanas polišu turētājiem, pensiju fondu un plānu dalībniekiem.

Tirdzniecības kredīti un avansi ir darījumi, kuru rezultātā preču pārdevējs vai pakalpojumu sniedzējs piegādā preces vai sniedz pakalpojumus avansā (ar pēcsamaksu) vai preču pircējs vai pakalpojumu saņēmējs veic avansa maksājumus (priekšsamaksu).

Citi aktīvi un citi pasīvi ietver jebkurus citus darījumus, kas nav kvalificējami kā cits kapitāls; nauda un noguldījumi; aizdevumi/aizņēmumi; apdrošināšana, pensiju shēmas un standartizētās garantiju shēmas; tirdzniecības kredīti un avansi; citi aktīvi un citi pasīvi.

Informācijas par citiem ieguldījumiem avots ir Latvijas Bankas apkopotie pārskati par ārējiem aktīviem un pasīviem, FKTK pārskats par apdrošināšanas sabiedrību, privāto pensiju fondu, privāto pensiju fondu pārvaldīto pensiju plānu, valsts fondēto pensiju shēmu līdzekļu un investīciju fondu aktīviem un pasīviem, FKTK pārskats par tiešās apdrošināšanas un pārapirošināšanas tehniskajām rezervēm un MFI (izņemot centrālo banku) statistika. Informāciju par centrālās bankas citiem ieguldījumiem sniedz Latvijas Bankas bilance, bet informāciju par valdības sektora citiem ieguldījumiem gūst no VK apkopotās informācijas par valdības ārējo parādu un valdības kontu atlikumiem ārvalstīs.

1.5.5. Rezerves aktīvi

Maksājumu bilances rezerves aktīvus veido monetārais zelts, Speciālās aizņēmuma tiesības (SDR), rezerves pozīcija SVF, prasības pret ārpus eiro zonas valstīm ārvalstu valūtās (nauda, noguldījumi un vērtspapīri) un citas prasības.

Finanšu aktīvus, kuri ir centrālās bankas rīcībā un kurus nevar kvalificēt kā rezerves aktīvus, pieskaita portfeļieguldījumiem vai citiem ieguldījumiem.

Informāciju par rezerves aktīviem gūst no Latvijas Bankas bilances.

1.6. Novirze

Maksājumu bilance tiek sagatavota, izmantojot dažādus datu avotus, ko apkopo ne tikai Latvijas Banka, bet arī citas institūcijas, tāpēc parasti maksājumu bilancē rodas uzskaites kļūda, ko sauc par novirzi.

Novirzes apjomam ilgākā laika periodā vajadzētu izlīdzināties (vienā periodā novirze var būt pozitīva, citā – negatīva, bet svarīgi, lai viena tendence neturpinātos ilgi).

2. LATVIJAS STARPTAUTISKO INVESTĪCIJU BILANCE

Starptautisko investīciju bilance ir statistikas pārskats, kas atspoguļo Latvijas finanšu prasību ("Aktīvi") un finanšu saistību ("Pasīvi") pret pārējām valstīm atlikumu vērtību un sastāvu noteiktā datumā, kā arī šo atlikumu vērtības pārmaiņu iemeslus attiecīgajā laika periodā.

Atlikumu vērtības pārmaiņas var notikt neto darījumu rezultātā (maksājumu bilances dati), valūtas kursu svārstību dēļ, cenu pārmaiņu rezultātā vai citu pārmaiņu (galvenokārt dažādu veidu pārklasifikācijas informācijas sniedzēja uzskaites sistēmā, kā arī parāda kapitalizācijas u.c. darbību) dēļ (sk. 2.1. att.).

		Maksājumu bilance				
		Tekošais konts				
		Kapitāla konts				
Starptautisko investīciju bilance	Atlikums perioda sākumā	Finanšu konts (neto darījumi)	Cenu pārmaiņas	Valūtas kursu svārstības	Citas pārmaiņas	Atlikums perioda beigās
		Novirze				

2.1. attēls. Sakarība starp starptautisko investīciju bilanci un maksājumu bilanci

Starptautisko investīciju bilancē investīcijas iedala aktīvos un pasīvos. Gan aktīvi, gan pasīvi ietver tiešās investīcijas, portfeļieguldījumus, atvasinātos finanšu instrumentus un citus ieguldījumus, bet aktīvi – arī rezerves aktīvus. Starptautisko investīciju bilances datu avoti ir tādi paši kā maksājumu bilances finanšu kontam.

3. LATVIJAS ĀRĒJAIS PARĀDS

Latvijas ārējā parāda datus Latvijas Banka sagatavo saskaņā ar SVF "Ārējā parāda statistika: Sagatavotāju un lietotāju rokasgrāmata" prasībām, izmantojot starptautisko investīciju bilances datus.

Ārējā parāda (bruto) dati atspoguļo Latvijas parādu radošās saistības pret pārējām valstīm. Tie sniegti sektoru (valdība, centrālā banka, MFI (izņemot centrālo banku) un citi sektori), termiņu un instrumentu veidu dalījumā.

Ārējais parāds (neto) tiek aprēķināts kā bruto ārējais parāds mīnus atbilstošās ārējo aktīvu pozīcijas.

SAĪSINĀJUMI UN APZĪMĒJUMI

ĀM	Latvijas Republikas Ārlietu ministrija
CIF	preces vērtība, ietverot transporta un apdrošināšanas izmaksas līdz importētājvalsts robežai
CSP	Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde
ECB	Eiropas Centrālā banka
ES	Eiropas Savienība
ES28	Eiropas Savienības 28 valstis (vēsturiskie dati aprēķināti atbilstoši pašreizējam ES sastāvam)
<i>Extrastat</i>	ES valstu un ārpus ES esošo valstu savstarpējās preču tirdzniecības statistisko datu vākšanas un apkopošanas sistēma
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija
FM	Latvijas Republikas Finanšu ministrija
FOB	preces vērtība, ietverot transporta un apdrošināšanas izmaksas līdz eksportētājvalsts robežai
<i>Intrastat</i>	ES valstu iekšējās tirdzniecības statistikas sistēma
LCD	Latvijas Centrālais depozitārijs
MFI	monetārās finanšu iestādes (centrālā banka, kredītiestādes, krājaizdevu sabiedrības un naudas tirgus fondi)
OMXR	NASDAQ OMX Riga indekss
SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
UR	Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs
VAS	valsts akciju sabiedrība
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VK	Valsts kase
VSAA	Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra